

Resurs i ett land – men miljöfarligt avfall i ett annat. En flytt från linjär till cirkulär ekonomi är nödvändig för att uppnå de globala mål för hållbarhet som satts upp i bland annat FN:s Agenda 2030 och Parisavtalet. Men för företag som hittat lösningar väntar flera hinder för att skala upp till lönsamma nivåer. Hur kan dessa hinder identifieras, och hur arbetar Sverige med frågan i internationella miljöer som WTO och EU?

I motsats till nuvarande linjära modeller utgör en cirkulär ekonomi en modell där värdet på produkter, material och resurser bibehålls och skapar nya värden till ekonomin så länge som möjligt. Detta skyddar mot brist på resurser och volatila priser, minimerar avfallsgenerering och ökar användandet av hållbart utvunna resurser. En [studie från Ellen MacArthur Foundation](#) visar att det är möjligt att halvera koldioxidutsläpp från produktion och konsumtion genom att övergå till en cirkulär ekonomi.

Eftersom produktion och handel idag är internationella, är internationell handel en förutsättning för att kunna föra de återanvända resurserna dit de behövs. Samtidigt avgörs regleringen av avfall idag främst på nationell, i vissa fall till och med kommunal, nivå. Det skapar nya hinder för resurs- och materialflöden vid i stort sett varje landsgräns. Brist på harmonisering och standardisering, missriktade subventioner och brist på kommunikation hindrar företag från att övergå till cirkularitet.

För ICC, vars syfte är att underlätta internationella affärer, är cirkulär ekonomi en fokusfråga. Arbetsgruppen Cirkulär ekonomi leds av **Pär Larshans**, hållbarhetschef på Ragn-Sells, och syftar till att identifiera olika

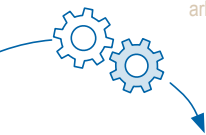
hinder som företag möter i övergången till cirkulär ekonomi.

När gruppen möttes (digitalt) den 28 maj deltog Sveriges WTO-ambassadör **Mikael Anzén** för att prata om utvecklingen i WTO, där frågan "ägs" av kommittén för handel och hållbarhet. Mikael menade att det finns ett intresse för cirkulär ekonomi inom WTO. Att både direktören för kommittén och flera representanter ur sekretariatet deltog vid ICC Sveriges paneldiskussion i Genève hösten 2019, bör ses som ett tecken på att frågan ligger på agendan. Diskussionen handlade även då om praktiska exempel på hinder som företag möter i sina försök att ställa om.

Tidigare i år utvecklade WTO-kommittén en deklaration om handel och miljö, där man även utvecklade ett konkret språk gällande cirkulär ekonomi. Här menade Mikael att EU kunde haft ett större engagemang i frågan, något man från svenskt håll också driver på för att skapa. Tyvärr avstannade arbetet både i hållbarhetsgruppen och WTO som helhet när Covid-19 bröt ut, och medlemmars ovilja att fatta beslut över digitala möten har lett till att arbetet de senaste tre månaderna i princip blivit stillastående.

Några av talarna från det senaste mötet i arbetsgruppen cirkulär ekonomi.

För att kunna påverka i WTO gäller dock uthållighet och vilja att "nöta in" en fråga. Att en kritisk massa uppnåtts innebär egentligen att det är nu arbetet kan börja med att utveckla lösningar och att hitta samarbetspartners.

Vid mötet deltog även **Emanuel Allroth** och **Malin Ljungkvist**, från Utrikesdepartementet (UD) respektive Kommerskollegium. På svensk mark är det dessa institutioner som samlar in exempel och arbetar för att förebygga handelshinder. Men de behöver bygga upp en större förståelse för den faktiska situation som företagen möter. Just nu sker mycket av analyserna på systemnivå, men Malin Ljungkvist menade att hon har goda förhoppningar om att Kommerskollegium snart kommer att kunna lägga resurser på att analysera handelshinder kopplade till den cirkulära ekonomin.

Alla handelshinder behöver inte vara uppenbara. Även brist på information eller onödigt krångliga eller tidsödande processer kan räknas som handelshinder. För många företag är det helt enkelt något som måste hanteras, men här poängterade Mikael Anzén vikten av inrapportering för att myndigheterna ska ha förutsättningar att skapa förändring.

Även inom EU är cirkulär ekonomi en aktuell

fråga, inte minst inom den gröna given. **Arba Kokalari**, Europaparlamentariker (M), ansvarar för partigruppen EPP:s arbete med handel och hållbarhet, och menade att det förs många diskussioner inom EU. Det kommer dock att bli viktigt att klargöra att det är omöjligt att harmonisera och lagstifta endast på ett sätt när det gäller cirkulär ekonomi.

Detta är något som blivit särskilt tydligt för ett företag som IKEA. **Malin Nordin** berättade att företaget har analyserat hela sitt produktsortiment, totalt 10 000 artiklar, och identifierat hur cirkulära varorna är idag, och vilka utvecklingsplaner de behöver ha. Det har tydliggjort att ett cirkulärt recept ser olika ut beroende på vilken produkt det är. En soffa går till exempel att laga och sälja vidare, till och med att återvinna ned till minsta del, medan en cirkulär servett snarare är anpassad för att vara återvinningsbar eller nedbrytningsbar efter användning.

» *Alla handelshinder behöver inte vara uppenbara. Även brist på information eller onödigt krångliga eller tidsödande processer kan räknas som handelshinder.*

Även om det finns en hel del bra förslag i EU måste svensk industri stå i framkant och motverka skadlig utveckling, menade Arba Kokalari. Kärnan blir att utveckla bra lagstiftning utan att orsaka mer byråkrati. Några särskilt viktiga områden för att undanröja handelshinder som Arba presenterade var:

– För att kunna föra resurser mellan länder måste insamling och klassificering av avfall harmoniseras, och EU-standarder för återvunnet material utvecklas. Även att öppna upp för tjänstehandel blir centralt för att möjliggöra affärsmodeller som baseras

på abonnemang där konsumenten hyr varor istället för att köpa dem.

- Ett stort problem är att produkter från tredjeländer kommer in på den europeiska marknaden utan att kontrolleras om de följer EU:s regler. Det ökar risken för att miljöskadliga produkter som inte går att inkludera i en cirkulär process kommer in och motverkar hållbarhetsutvecklingen. Det skapar också en konkurrensfråga eftersom dessa produkter, producerade under andra villkor, riskerar att slå undan benen på de europeiska företag som följer de hårda kraven som EU ställer. Här behöver EU vara mer aktiva och driva på för att WTO ska väcka liv i och avsluta diskussionerna om miljövaror (EGA-avtalet), vilket skulle undanröja tullar på klimatrelevanta produkter globalt.

Förutom Malin Nordin från IKEA presenterade även **Pernilla Halldin** från H&M och **Anna Åkesson** från Skanska några av de hinder man möter i arbetet för att ställa om:

● Hindrande monopol

- Olika monopol på avfallshantering
- hindrar företag som H&M från att
- själva samla in och återbruka material. Sortering av insamlade textilier kräver kunskap och stora volymer för att få den manuella sorteringen lönsam. Risken om kommuner fick monopol skulle vara att de insamlade kläderna inte fick korrekt sortering och därmed inte korrekt återanvändning/återvinning.

● Skapa incitament

- Det är viktigt att titta på
- avfallshierarkin, och att se avfall som
- en resurs. Frankrikes avfallsskatt är en avskräckande faktor. Även i Sverige kommer den nya kemikalieskatten att verka avskräckande eftersom den inte tar i beaktning huruvida en resurs ingår i ett cirkulärt flöde, utan beskattar

med ny skatt vid varje användning. Harmonisering inom EU är A och O.

● Klassificering

- Generellt sett är klassificering ett hinder.
- Det handlar inte bara om att processen kring att hantera en resurs som avfallsklassats blir lång och dyr, utan också om att regelverk ser helt olika ut. Något som klassas som farligt i ett land kan vara helt OK i ett annat. När Skanska såg att utbudet av ballast (råmaterial till betong) i princip hotade att ta slut utvecklade man ett nytt betongrecept baserat på krossad gammal betong. Av en händelse innehöll det nya receptet även mindre cement, som är en stor källa till koldioxidutsläpp, och slutprodukten blev alltså mer hållbar ur två synvinklar. Försök att skala upp och börja använda det nya receptet utanför den aktuella marknaden hindrades dock redan vid nästa landsgräns eftersom regler för användning av återvunnen betong skiljer sig mellan olika länder.

● Harmonisering

- För ett globalt företag som IKEA blir det tydligt att det saknas harmonisering mellan länder, både inom Europa, men även i Nordamerika och Asien, vilket sätter stopp för en global cirkulär övergång. Globala företag behöver globala regler, och avsaknad av gemensamma regler när det gäller att reparera och återvinna hindrar skalbarheten. "Så länge det ser ut så blir det svårt att ställa om till en hållbar affärsmodell och riskerar att bli *greenwashing*", sa Malin Nordin.

Forskning sökes! Idag finns inga metoder för att använda 100 % återvunnen bomull, då fibrerna blir för korta.

En reflektion som Arba Kokalari gjorde var att alla tre deltagande företag lyfte avfallsfrågan som central, samtidigt som nästan ingen politiker diskuterar frågan. Det visar att det finns behov av ett aktivt näringsliv som driver frågan och förklarar varför olika regleringar skapar hinder.

Det finns också många områden som måste analyseras hur de knyter an till en cirkulär ekonomi. Förutom den redan nämnda konkurrensfrågan kommer även digitalisering och dataflöden att spela en roll. Produktpass för att spåra en varas hållbarhet från råvara till färdig produkt kräver lagringstekniker som blockchainteknik, där det idag saknas gemensamma standarder, och abonnemangstjänster blir beroende av fria dataflöden.

För ICC:s arbetsgrupp blir nästa steg att fortsätta diskussionerna med UD och Kommerskollegium om hur man kan analysera alla typer av handelshinder relaterade till cirkulär ekonomi.

Bild från ICC:s paneldiskussion om cirkulär ekonomi i Genève 2019

Vill du veta mer om
vårt arbete för cirkulär
ekonomi, eller bidra med
egna exempel? Kontakta
vår medlemskoordinator
Emma Nordin på
emma.nordin@icc.se